

РОЛЬОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОДОЛАННЯ РОЛЬОВИХ КОНФЛІКТІВ У ЖІНОК

Маєр Юлія Володимирівна

доктор філософії,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Державного університету економіки і технологій

ORCID ID: 0000-0002-9472-643X

Сіманько Інна Павлівна

здобувачка вищої освіти

Державного університету економіки і технологій

ORCID ID: 0009-0001-3792-3314

Статтю присвячено аналізу рольової компетентності як ключової психологічної детермінанти подолання рольових конфліктів у жінок, які поєднують професійні, сімейні та соціальні ролі в умовах сучасних соціокультурних трансформацій. Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до жінок у контексті зміни гендерних норм, розширенням їх професійної участі та трансформацією сімейних моделей, що підсилює ризики міжрольового напруження. Теоретичний аналіз ґрунтується на положеннях рольової теорії та розглядає роль як багатовимірну структуру, що охоплює рольовий репертуар, рольову гнучкість, емоційно-ціннісне ставлення до ролей, рольову позицію та локус рольового контролю. Особливу увагу приділено внутрішній узгодженості ролей та їх інтеграції в системі саморегуляції особистості. Емпіричне дослідження на вибірці жінок різного віку показало, що більшість респонденток мають середньо-високий рівень рольової гнучкості як ресурсу адаптації, однак їхній рольовий репертуар часто не досить інтегрований. Виявлено поляризацію локусу рольового конфлікту: від інтернального, пов'язаного з надмірною відповідальністю, до екстернального, що супроводжується відчуттям зовнішнього тиску. Такі тенденції ускладнюють формування збалансованих рольових стратегій. Встановлено, що рольова компетентність сприяє зниженню міжрольового напруження за умови збалансованого локусу контролю та цілісної рольової організації особистості. Гармонійна інтеграція ролей забезпечує конструктивні механізми рольової адаптації. Практична значущість дослідження полягає у визначенні психологічних умов підтримання рольової рівноваги жінок і можливості використання результатів для розроблення програм розвитку рольової гнучкості, інтеграції рольового репертуару й оптимізації стратегій подолання рольових конфліктів.

Ключові слова: рольова компетентність, рольовий конфлікт, локус контролю, рольова гнучкість, рольовий репертуар, психологічна адаптація, сучасні жінки.

Maier Yu., Siman'ko I. ROLE COMPETENCE AS A DETERMINANT OF ROLE CONFLICT RESOLUTION IN WOMEN

The article is devoted to analyzing role competence as a key psychological determinant of overcoming role conflicts in women who combine professional, family, and social roles in the context of contemporary sociocultural transformations. The relevance of the study is driven by increasing demands placed on women amid shifting gender norms, the expansion of their professional participation, and transformations in family models, all of which intensify the risks of inter-role strain. The theoretical analysis is grounded in role theory and conceptualizes role as a multidimensional structure encompassing role repertoire, role flexibility, emotional-value attitudes toward roles, role position, and the locus of role control. Particular attention is paid to the internal coherence of roles and their integration into the system of personal self-regulation. An empirical study conducted on a sample of women of different ages demonstrated that most participants exhibit medium to high levels of role flexibility as an adaptive resource; however, their role repertoire is often insufficiently integrated. A polarization of the locus of role conflict was identified: from the internal type, associated with excessive responsibility, to the external type, accompanied by a sense of external pressure. Such tendencies complicate the formation of balanced role strategies. The findings indicate that role competence contributes to reducing inter-role tension when a balanced locus of control and a coherent role organization of the personality are present. Harmonious role integration ensures constructive mechanisms of role adaptation. The practical significance of the study lies in identifying psychological conditions that support women's role balance and in the potential application of the results to the development of programs aimed at enhancing role flexibility, integrating the role repertoire, and optimizing strategies for overcoming role conflicts.

Key words: role competence, role conflict, locus of control, role flexibility, role repertoire, psychological adaptation, contemporary women.

Вступ. Сучасні суспільні зміни, посилені воєнним станом, зумовлюють підвищений інтерес до вивчення соціальних ролей і рольових конфліктів як важливих детермінант процесів адаптації та формування особистісної ідентичності. У нинішньому соціальному контексті людина постає як активний суб'єкт, який через рефлексію осмислює власну залученість у систему міжособистісних відносин, який оперує спектром статусів, позицій і рольових функцій. Вивчення особистості з позиції рольової теорії набуло особливого значення в сучасній соціально-психологічній науці, оскільки дозволяє інтерпретувати поведінку людини через динаміку виконання нею множинних соціальних ролей.

Поняття «роль» зазнало суттєвого розвитку від свого первинного трактування у працях Дж. Міда та Р. Лінтона. Дж. Морено підкреслював еволюцію цього терміна від театральної метафори до уявлення про соціальну місію та функцію індивіда, тоді як Ч. Гордон акцентував на нормативному характері ролі та її здатності інтегруватися у структуру особистості [11, с. 96]. У вітчизняній науковій традиції М. Корнєв і А. Коваленко визначають роль як ключову ланку взаємозв'язку між особистістю та соціальним середовищем [1, с. 246], а П. Горностаї [4, с. 12] розглядає її як механізм входження в групу та водночас складник індивідуального рольового репертуару. З. Мірошник пов'язує рольову структуру з індивідуальними моделями поведінки та формуванням рольової Я-концепції [12, с. 186].

На думку Дж. Морено, рольовий розвиток забезпечує інтеграцію життєвих сфер, формування ідентичності та засвоєння культурних смислів. У сучасному дискурсі роль трактують у трьох вимірах: соціологічному – як систему очікувань, що відповідає статусу; соціально-психологічному – як механізм взаємодії; психологічному – як внутрішній когнітивний конструкт, пов'язаний із самосприйняттям. Як зазначає Н. Корабльова [7, с. 21], усвідомлення власної рольової реальності є підґрунтям рольової ідентифікації, оскільки ролі акумулюють соціокультурний досвід.

Одну з найбільш розгорнутих в українській науковій традиції концепцій ролі запропонував П. Горностаї [3–5], який розглядає її як багатовимірне утворення, що охоплює одинадцять аспектів – від поведінкових моделей до функцій психологічного захисту. Учений також розмежує соціальні й особистісні ролі, описує структуру рольової організації особистості, яка включає локус рольового конфлікту, рольове переживання, потребу в ньому та рольову компетентність. Остання, як підкреслює дослідник, є визначальною характеристикою здатності індивіда керувати власним рольовим репертуаром, забезпечувати гнучкість і варіативність поведінки та знижувати вразливість до конфліктів [4, с. 22].

Дисбаланс між ролями часто зумовлює виникнення рольового конфлікту, який Б. Біддл трактує як стійку невідповідність між компонентами рольових вимог. У класифікації Г. Лейтца він розподіляється на інтерперсональні, інтраперсональні, а також інтеррольові, інtrarольові конфлікти, тоді як Т. Шибутані описує його як зіткнення несумісних очікувань, що постають перед індивідом [1].

У сучасних дослідженнях рольові конфлікти пов'язують із трьома групами джерел: організаційними, міжособистісними та внутрішньоособистісними. Тому їх виникнення розглядають як наслідок суперечностей між внутрішніми чинниками (Я-концепція, потреби) та зовнішніми вимогами (норми, очікування). Такий конфлікт є не лише джерелом психологічної напруги, а й потенційним фактором розвитку та переосмислення власних ролей [1; 13].

Значущим параметром адаптації виступає рольовий репертуар. У межах рольової теорії особистість описують через множинність виконуваних ролей. Дж. Морено аналізував рольову структуру та запровадив поняття рольового дефіциту – первинного чи вторинного, що веде до збіднення репертуару.

Дж. Келлі пов'язував зрілість особистості з наявністю широкого, усвідомлюваного спектра ролей. Л. Журавльова підкреслює роль емпатії як механізму, що забезпечує гнучкість рольового функціонування та ефективність соціальної взаємодії. Узгоджений і різноманітний набір ролей, таким чином, сприяє інтеграції в соціумі, подоланню конфліктів і формуванню ідентичності [1; 13].

Значний внесок у розвиток теорії рольового репертуару належить П. Горностаю, який розглядає його як інтегральну характеристику індивідуальності та вводить поняття інтегральної життєвої ролі – провідної ролі «себе», що визначає тип особистості. Дослідник запропонував типологію життєвих ролей (характерні, сценарні, смислові, архетипічні) та параметри їх аналізу, зокрема локус рольового конфлікту, рівень рольової компетентності та структуру рольового репертуару [5, с. 24].

Подальший розвиток цієї парадигми здійснила Ю. Маєр, сформулювала концепцію рольової позиції особистості як інтегральної характеристики взаємозв'язків у рольовому діапазоні, що охоплює як актуальні ролі, так і ті, що не реалізуються, але залишаються бажаними, і відображається в індивідуальній програмі рольової поведінки [8, с. 130].

Рольовий діапазон особистості описується через низку параметрів: рольову насиченість (ступінь задоволеності власними ролями), рольову цінність (індивідуальна значущість окремих ролей), рівень їх реалізації та міру конфліктності між ними. Програма рольової поведінки відображає те, наскільки ролі інтегровані й уособлені у практичній діяльності, тоді як рольова позиція виступає елементом загальної рольової структури, що поєднує соціальні та внутрішні орієнтації особистості [8, с. 131].

Із цим тісно пов'язане поняття рольового репертуару, який трактується як сукупність ролей, що усвідомлюються, приймаються та активно реалізуються людиною. Для його аналізу дослідниця вводить такі характеристики, як рольовий голод – прагнення до ролей, які ще не представлені в репертуарі, та рольова колізія – внутрішній конфлікт, спричинений суперечливими вимогами різних ролей. З огляду на це рольовий репертуар розглядається не як статичний перелік, а як структурована система, інтегрована в загальній рольовій позиції особистості [8, с. 132]. Подібну позицію висловлює З. Мірошник, підкреслює активний характер рольового репертуару як процесу реалізації поведінкових моделей, що стали особистісним надбанням [12, с. 101].

Отже, рольовий репертуар є динамічною системою, чутливою до соціальних змін. У сучасних жінок поєднання традиційних і нових соціальних ролей створює умови для розширеної самореалізації, але водночас підвищує імовірність рольових конфліктів. Гармонійний, різноманітний репертуар, що передбачає наявність андрогінних характеристик, виступає важливим ресурсом психологічної стійкості й адаптивності в умовах сучасних соціальних трансформацій.

Матеріали та методи. Для емпіричного дослідження нами було використано комплекс психодіагностичних методик, який дозволяє всебічно оцінити особливості рольової організації особистості, визначити провідні параметри рольової компетентності та виявити специфіку перебігу рольових конфліктів у сучасних жінок.

Опитувальник «Шкала локусу рольового конфлікту» П. Горностає. Методика оцінює напрям локусу контролю в ситуаціях рольового конфлікту – інтернальний чи екстернальний. Інструмент містить 24 дихотомічні твердження. Підсумковий бал визначає тип локусу: екстернальний, проміжний або інтернальний.

Опитувальник рольової компетентності (П. Горностає). Методика вимірює зрілість рольової поведінки й ефективність виконання соціальних ролей. Відображає здатність варіативно змінювати ролі відповідно до соціальних вимог, а також характеризує міру внутрішньої ідентифікації з роллю та емоційну залученість.

До емпіричного дослідження було залучено 35 жінок віком від 26 до 65 років, які перебувають на різних етапах життєвого шляху та різняться за сімейним статусом, кількістю дітей і характером професійної зайнятості. Структура вибірки засвідчує домінування жінок середнього зрілого віку (35–55 років), які становлять приблизно 68% від загальної кількості респонденток. Молодшу групу (до 35 років) представлено приблизно 10%, тоді як жінки віком понад 55 років становлять приблизно 12%. Така вікова конфігурація дозволяє припустити, що значна частина учасниць перебуває у фазі максимальної професійної активності, яка зазвичай поєднується з підвищеним сімейним навантаженням – доглядом за дітьми, підтриманням партнерських стосунків і турботою про літніх родичів.

Результати. Аналіз сімейного статусу показав, що приблизно 80% жінок є одруженими або проживають у довготривалих партнерських стосунках. Приблизно 9% респонденток зазначили, що є розлученими, а приблизно 11% охарактеризували себе як неодружені або вдови. Отже, вибірка переважно репрезентує жінок, які функціонують у стабільних партнерських системах, що створює сприятливі умови для аналізу специфіки рольового конфлікту в контексті взаємодії сімейних ролей (дружини та матері) із професійною роллю.

Результати, отримані за «Шкалою локусу рольового конфлікту», дають змогу окреслити характерні тенденції в суб'єктивному сприйнятті джерел рольового напруження серед учасниць дослідження. Аналіз показників засвідчив наявність виразної поляризації у способах пояснення конфліктних ситуацій. Так, у 37% жінок зафіксовано інтернальний тип локусу (16–24 бали), який відображає схильність розглядати причини рольового конфлікту передусім як результат власних дій, рішень і стратегій поведінки. Для цього типу характерні підвищене почуття відповідальності, високий рівень самоконтролю та орієнтація на автономне подолання труднощів.

Такий самий відсоток респонденток – 37% – продемонстрували екстернальний тип локусу (0–10 балів), що вказує на інтерпретацію джерел напруження як переважно зовнішніх: професійних, сімейних чи соціальних обставин. За такого типу орієнтації локус контролю зміщується назовні, а конфлікт сприймається як процес, повністю зумовлений «іншими» або ситуацією, а не власною активністю.

Проміжний тип локусу, властивий 26% жінок, можна розглядати як відносно адаптивну модель, яка інтегрує як усвідомлення особистої участі у виникненні конфлікту, так і вплив зовнішніх умов. Подібний збалансований підхід створює передумови для ефективнішої поведінкової регуляції та реалістичної оцінки ситуацій.

Узагальнюючи, 74% респонденток демонструють відсутність інтегрованої моделі осмислення конфлікту, що проявляється у схильності до дихотомічного тлумачення причин напруження: від самозвинувачення до повного покладання відповідальності на зовнішні умови. Така поляризація нерідко

виникає на тлі хронічного стресу, що корелює із зафіксованим середнім рівнем емоційного виснаження (3,4 бала) та підвищеним рівнем професійного стресу (4,2 бала).

На підставі результатів опитувальника рольової компетентності, застосованого у вибірці жінок, можна зробити узагальнений висновок про особливості їхньої рольової адаптації. Середній показник за шкалою «Рольова гнучкість та чутливість» становить 13,91 бала ($\sigma = 3,73$), що відповідає середньому рівню з тенденцією до високого. У цій групі 65% учасниць демонструють середню гнучкість, 43% – високий її рівень, тоді як низькі показники спостерігаються лише у 5%. Такий розподіл свідчить про достатню розвиненість варіативності рольової поведінки та про здатність більшості жінок усвідомлено регулювати свою рольову позицію відповідно до вимог соціального контексту.

Показники за шкалою «Рольова глибина та здатність до рольових переживань» є більш поміркованими: середнє значення дорівнює 6,23 бала ($\sigma = 2,3$), що загалом відповідає середньому рівню. Серед учасниць 52% демонструють середню глибину рольових переживань, 23% – високу, а 25% – низьку. Такий розподіл дозволяє припустити, що для значної частини жінок характерний оптимальний баланс між емоційною включеністю та психологічним захистом, що запобігає емоційному виснаженню. Водночас помітна частка жінок із низькою глибиною переживань може розглядатися як прояв стратегії економії емоційних ресурсів шляхом мінімізації занурення в роль.

Узагальнюючи ці показники, можна схарактеризувати рольову адаптацію жінок як загалом адаптивну, проте не повністю інтегровану. Високий рівень гнучкості поєднується з помірною емоційною залученістю та схильністю до поляризованого пояснення причин конфліктних ситуацій. Це дозволяє припустити наявність компенсаторної моделі рольової поведінки: жінки здатні ефективно перемикатися між різними соціальними ролями, однак глибина їх проживання не завжди є цілісною. За умов тривалого стресу така особливість може підвищувати ризик перевантаження та емоційного виснаження.

Отримані емпіричні дані дають можливість більш цілісно окреслити особливості рольового профілю жінок, які поєднують професійну та сімейну сфери діяльності в умовах сучасних соціальних трансформацій. Одним із ключових результатів є виявлена поляризація локусу рольового конфлікту: частина учасниць схильна інтерналізувати джерела напруження, тоді як інші – покладати їх на зовнішні обставини. Така протилежність інтерпретацій може свідчити про недостатню інтегрованість рольового репертуару, коли замість гнучкого узгодження особистісних потреб із соціальними вимогами формується перевага однієї домінантної стратегії пояснення конфлікту.

У контексті підходу П. Горностає рольовий конфлікт постає там, де актуальні ролі суперечать Я-концепції або коли індивід обмежений у можливості регулювати розподіл рольових навантажень. За такої логіки інтернальний локус відображає прагнення суб'єкта утримувати контроль над ситуацією, тоді як екстернальний локус є реакцією на переживання втрати цього контролю. У суспільстві, що функціонує в умовах хронічного стресу, зокрема пов'язаного з воєнними подіями, обидві позиції можуть посилюватися, що корелює з отриманими результатами.

Водночас дані щодо показників рольової компетентності демонструють переважання середньо-високих рівнів рольової гнучкості. Це дає підстави стверджувати, що більшість жінок володіють достатнім потенціалом варіативності та здатністю до децентрації, тобто вмінням обирати адекватні поведінкові ролі відповідно до контекстуальних вимог. Такий ступінь гнучкості узгоджується з уявленням про соціальну роль як механізм адаптації і виконує захисну функцію в умовах багаторольового навантаження, допомагає зменшувати інтенсивність суперечливих очікувань.

Водночас глибина рольових переживань у більшості респонденток залишається на середньому рівні, що може інтерпретуватися як прагнення підтримувати емоційну рівновагу, уникати надмірної ідентифікації з будь-якою роллю. Така стратегія відображає адаптивну настанову на «емоційну економію» в умовах стресу, хоча водночас може потенційно зумовлювати ризик поступового відчуження від змісту власних ролей і, як наслідок, зниження задоволеності та відчуття сенсової наповненості.

Отримані результати засвідчують, що рольова гнучкість є важливим ресурсом психологічної адаптації, проте сама собою не гарантує зниження інтенсивності рольового конфлікту, якщо локус його пояснення залишається поляризованим. Інакше кажучи, рольова компетентність ефективно виконує захисну функцію лише тоді, коли поєднується з інтегрованим локусом контролю. Такий висновок узгоджується з концепцією рольової організації особистості, у межах якої цілісність рольового репертуару забезпечується узгодженістю між рольовою позицією, емоційним переживанням ролі та системою самоставлення.

Можна стверджувати, що рольова компетентність не зводиться до набору поведінкових умінь, а виступає структурним елементом особистісної ідентичності, який сприяє ефективній навігації між різними соціальними ролями та зменшує рівень міжрольового напруження.

Висновки. Проведене теоретико-емпіричне дослідження дало змогу уточнити роль рольової компетентності в подоланні міжрольових суперечностей у жінок, що поєднують професійні та сімейні

обов'язки. Аналіз теоретичних підходів показав, що рольова компетентність є не лише набором поведінкових умінь, а структурним компонентом особистісної організації, який визначає здатність узгоджувати соціальні вимоги із власними потребами та підтримувати психологічну рівновагу.

Емпіричні результати засвідчили, що жінки переважно характеризуються середньо-високим рівнем рольової гнучкості, яка забезпечує варіативність поведінкових стратегій і сприяє адаптації в умовах багаторольового навантаження. Водночас глибина рольових переживань залишається на середньому рівні, що вказує на прагнення зберегти емоційний баланс, але може обмежувати смислове включення у виконуваних ролі.

Особливо значущим є виявлений поділ між інтернальним і екстернальним локусами рольового конфлікту. Така поляризація свідчить про недостатню інтегрованість рольової системи та підвищену вразливість до стресу, оскільки обидві однобічні стратегії – самозвинувачення або приписування відповідальності зовнішнім обставинам – не сприяють конструктивному розв'язанню міжрольових суперечностей.

З огляду на це можна стверджувати, що рольова компетентність ефективно виконує захисну функцію лише за умови поєднання з інтегрованим локусом рольового контролю. Саме збалансоване усвідомлення власного внеску та впливу зовнішніх обставин забезпечує реалістичне тлумачення конфліктних ситуацій і сприяє формуванню адаптивних стратегій поведінки.

Отже, ключовим фактором успішного подолання рольових конфліктів виступає цілісність рольової організації особистості, що забезпечує узгодженість між рольовою позицією, емоційним переживанням і елементами ідентичності. Отримані результати можуть бути використані для розроблення психологічних програм, спрямованих на розвиток рольової компетентності, інтеграцію рольового репертуару та підвищення стійкості жінок у ситуаціях багаторольового навантаження.

Література:

1. Амплієва О. Внутрішньоособистісний рольовий гендерний конфлікт сучасної жінки. *Габітус*. Одеса, 2021. № 21. С. 244–249. DOI: 10.32843/2663-5208.2021.21.43
2. Вольнова Л. Рольовий репертуар і рольова компетентність студента – майбутнього соціального педагога. *Актуальні питання психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах* : матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції, м. Київ, 21 травня 2010 р. Київський національний університет внутрішніх справ. 2010. С. 95–97.
3. Горностаї П. Вимірювання параметрів рольового конфлікту: зарубіжний досвід. *Конфліктологічна експертиза: теорія та методика*. Київ, 1997. № 1. С. 116–125.
4. Горностаї П. Психологія рольової самореалізації особистості : автореф. дис. ... докт. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2009. 32 с.
5. Горностаї П. Рольова компетентність як умова гармонійності життєвого світу особистості. *Психологічні перспективи*. 2004. Вип. 6. С. 23–25.
6. Кікінежді О. Соціально-демографічні предиктори жіночого політичного лідерства в Україні. *Вісник Національного університету оборони України* : збірник наукових праць. Київ, 2021. Вип. 3 (61). С. 50–60. DOI: 10.33099/2617-6858-21-61-3-50-59
7. Корабльова Н. Багатомірність рольової реальності: соціально-філософський аналіз : автореф. ... докт. філос. наук. Харків, 2000. 32 с.
8. Маєр Ю. Опитувальник «Рольове поле особистості як новий метод визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки». *Психологічні студії*. 2023. № 2. С. 129–135. DOI: 10.32782/psych.studies/2023.2.17
9. Маєр Ю. Психологічні концепти розвивальної програми «формування рольової позиції сучасної успішної жінки». *Габітус*. 2023. № 47. С. 116–120. DOI: 10.32782/2663-5208.2023.47.20
10. Мартинюк І., Соболева Н. Люди і ролі. Київ : Україна, 1993. 180 с.
11. Мід Дж.Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста / пер. з англ. Київ : Український центр духовної культури, 2000. 374 с.
12. Мірошник З. Рольова структура особистості вчителя початкових класів : монографія. Харків : ХНПУ, 2011. 306 с.
13. Михайленко О. Рольовий підхід до вивчення особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2013. Вип. 21. С. 426–435. DOI: 10.32626/2227-6246.2013-21.%p

References:

1. Amplieva, O.M. (2021). Vnutrishnioosobystisnyi rolovyi hendernyi konflikt suchasnoi zhinky [Intra-personal role gender conflict of the modern woman]. *Habitus*, (21), 244–249. DOI: 10.32843/2663-5208.2021.21.43 [in Ukrainian].
2. Volnova, L.M. (2010). Rolovyi repertuar i rolova kompetentnist studenta – maibutnoho sotsialnoho pedahoha [Role repertoire and role competence of a student – future social pedagogue]. In *Aktualni pytannia psykhologichnoho zabezpechennia navchalno-vykhovnoho protsesu u vyshchikh navchalnykh zakladakh* (pp. 95–97). Kyivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
3. Hornostai, P.P. (1997). Vymiriuvannia parametriv rolovoho konfliktu: zarubizhnyi dosvid [Measuring parameters of role conflict: International experience]. *Konfliktologichna ekspertyza: teoriia ta metodyka*, (1), 116–125 [in Ukrainian].
4. Hornostai, P.P. (2009). Psykholohiia rolovoi samorealizatsii osobystosti [Psychology of role self-realization of the personality] (Doctoral dissertation abstract). Kyiv [in Ukrainian].

5. Hornostai, P.P. (2004). Rolova kompetentnist yak umova harmoniinosti zhyttievoho svitu osobystosti [Role competence as a prerequisite for harmony of the individual's life-world]. *Psykhologichni perspektyvy*, (6), 23–25 [in Ukrainian].
6. Kikinezhdi, O.M. (2021). Sotsialno-demohrafichni predyktory zhinochoho politychnoho liderstva v Ukraini [Socio-demographic predictors of women's political leadership in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 3 (61), 50–60. DOI: 10.33099/2617-6858-21-61-3-50-59 [in Ukrainian].
7. Korablova, N.S. (2000). Bahatomirnist rolovoi realnosti: sotsialno-filosofskyi analiz [Multidimensionality of role reality: Socio-philosophical analysis] (Doctoral dissertation abstract). Kharkiv [in Ukrainian].
8. Maier, Yu. (2023). Opytuvalnyk "Rolove pole osobystosti" yak novyi metod vyznachennia osoblyvostei rolovoi pozytsii suchasnoi zhinky ["Role field of personality" questionnaire as a new method of identifying role position features of modern women]. *Psykhologichni studii*, (2), 129–135. DOI: 10.32782/psych.studies/2023.2.17 [in Ukrainian].
9. Maier, Yu. (2023). Psykhologichni kontsepty rozvyvalnoi prohramy "Formuvannia rolovoi pozytsii suchasnoi uspishnoi zhinky" [Psychological concepts of the developmental program "Formation of the role position of the modern successful woman"]. *Habitus*, (47), 116–120. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.47.20> [in Ukrainian].
10. Martyniuk, I.O., & Sobolieva, N.I. (1993). Liudy i roli [People and roles]. Ukraina [in Ukrainian].
11. Mead, G.H. (2000). Dukh, samist i suspilstvo: Z tochky zoru sotsialnoho bikheviorysta [Mind, self, and society: From the standpoint of a social behaviorist] (Ukrainian translation). Ukrainyskyi tsentr dukhovnoi kultury [in Ukrainian].
12. Miroshnyk, Z.M. (2011). Rolova struktura osobystosti vchytelia pochatkovykh klasiv [Role structure of the primary school teacher's personality]. KhNPU [in Ukrainian].
13. Mykhailenko, O.Yu. (2013). Rolovyi pidkhid do vyvchennia osobystosti [Role-based approach to studying personality]. *Problemy suchasnoi psykhologii*, (21), 426–435. DOI: 10.32626/2227-6246.2013-21.%p [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 09.12.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.03.2026